

МОВОЗНАВСТВО. ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

УДК 372.881.1

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-4-11>

Людмила СИДОРЕНКО,

orcid.org/0000-0002-7148-6146

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови та загального мовознавства
Черкаського державного технологічного університету
(Черкаси, Україна) milasidorenko2@gmail.com*

Тетяна ДЕРНОВА,

orcid.org/0000-0002-3531-649X

*старший викладач кафедри іноземних мов та міжнародної комунікації
Черкаського державного технологічного університету
(Черкаси, Україна) dervoyidima@gmail.com*

Ірина РЯБЦЕВА,

orcid.org/0000-0003-0566-7579

*викладач кафедри іноземних мов та міжнародної комунікації
Черкаського державного технологічного університету
(Черкаси, Україна) ryabtseva425@gmail.com*

ВИКОРИСТАННЯ DIGITAL-МЕТОДИК У ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті розглянуто вимоги до особистісних та професійних якостей майбутніх спеціалістів, що пред'являються сучасним суспільством, проаналізовано їхній розвиток у процесі навчання іноземних мов, а також застосування для цього цифрових технологій та ресурсів Інтернету. Зокрема, показано значення планомірного вибору засобів навчання задля досягнення конкретних цілей, які стоять перед викладачами іноземної мови. Підкреслено, що цифровізація сама по собі не є новим методичним підходом, а лише здатна допомогти в реалізації наявних дидактичних методів і, за необхідності, запропонувати нові види діяльності в межах цих методів. Частина статті присвячена актуальній проблемі можливостей використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі вивчення іноземної мови. Розкрито поняття мобільного навчання та розглянуто його переваги у викладанні іноземних мов. Наведено короткий огляд мобільних додатків для навчання англійської мови та досвід їхнього використання у самостійній роботі студентів. Зазначено, що практичне застосування мобільних додатків несе в собі величезний потенціал у підвищенні ефективності процесу вивчення іноземних мов і здатне значно удосконалити процес іншомовної підготовки студентів, відкрити його нові сторони та перетворити із серйозного трудомісткого процесу на захоплююче заняття. Доведено, що використання digital-методик дає змогу спростити збір даних про те, як студенти вивчають іноземну мову. Сучасні цифрові технології здатні підсилити будь-які підходи та методи навчання іноземних мов. Визначено, що цифровізацію можна з однако-вим успіхом використовувати як для створення нових, так і для вдосконалення наявних методичних підходів. Зроблено висновок, що основними питаннями у виборі викладачем digital-методик є такі: що застосовувати, як застосовувати та навіщо застосовувати той чи інший ресурс. Наголошено, що різні види взаємодії між викладачем і студентами необхідно застосовувати залежно від цілей викладання та навчання. Зазначено, що більш продуктивним є саме змішаний тип навчання, за якого різноманітні методичні підходи та дидактичні рішення пов'язані один з одним на різних рівнях вивчення іноземної мови та визначають форму її викладання.

Ключові слова: digital-методики, інформаційні технології, комп'ютерні засоби, комунікативні системи, навчальні засоби, цифровізація, мобільні додатки, електронне навчання, іноземні мови, Інтернет.

Liudmyla SYDORENKO,

orcid.org/0000-0002-7148-6146

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor;
Associate Professor at the Department of Ukrainian Language and General Linguistics
Cherkasy State Technological University
(Cherkasy, Ukraine) milasidorenko2@gmail.com*

Tatiana DERNOVA,

orcid.org/0000-0002-3531-649X

Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages and International Communication,
Cherkasy State Technological University
(Cherkasy, Ukraine) dervnyidima@gmail.com

Iryna RIABTSEVA,

orcid.org/0000-0003-0566-7579

lecturer at the Department of Foreign Languages and International Communication
Cherkasy State Technological University
(Cherkasy, Ukraine) ryabtseva425@gmail.com

THE USE OF DIGITAL-METHODS IN THE PREPARATION OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN THE STUDY OF FOREIGN LANGUAGES

This article examines the requirements for personal and professional qualities of future professionals in modern society, analyzes their development in the process of learning foreign languages, as well as the use of digital technologies and Internet resources. In particular, the importance of systematic choice of teaching aids in order to achieve specific goals of foreign language teachers is shown. The paper emphasizes that digitization in itself is not a new methodological approach, but can only help in the implementation of existing didactic methods and, if necessary, to propose new activities within these methods. Part of the article is devoted to the current problem of the possibility of using information and communication technologies in the process of learning a foreign language. The concept of mobile learning is revealed and its advantages in teaching foreign languages are considered. The article provides a brief overview of mobile applications for learning English and the experience of their use in independent work of students. The author outlines the development of digital methods and ways of further research on this topic. The use of digital tools will change (and ultimately facilitate) the organization of teaching and learning. Digital systems for managing administrative processes in educational institutions, software for organizing and conducting exams, platforms that provide methodological and educational materials and support educational processes will become more widespread in the future. This will simplify the collection of data on how students learn a foreign language, as well as the analysis of methods used by the teacher. Future research on foreign language teaching and learning will be able to build on these data sets. The collected information can be used to create adaptive learning materials that will simplify, above all, individual learning.

It is noted that the practical application of mobile applications has great potential in improving the efficiency of the process of learning foreign languages and can significantly improve the process of foreign language training, discover new aspects and turn from a serious time-consuming process into an exciting activity. It is proved that the use of digital methods simplifies the collection of data on how students learn a foreign language. Modern digital technologies are able to enhance any approaches and methods of teaching foreign languages. It is determined that digitalization can be used with equal success both to create new and to improve existing methodological approaches. It is concluded that the main questions when choosing a teacher of digital methods are: what to use, how to use and why use a resource. It is emphasized that different types of interaction between teacher and students should be used depending on the goals of teaching and learning. It is noted that more productive is the mixed type of learning, in which different methodological approaches and didactic solutions are interconnected at different levels of learning a foreign language and determine the form of its teaching. Teachers' and students' access to virtual communication materials and opportunities is likely to be further simplified, and the number of free teaching and learning materials and mobile applications will continue to grow.

Key words: digital methods, information technologies, computer tools, communication systems, teaching aids, digitization, mobile applications, e-learning, foreign languages, Internet.

Постановка проблеми. В епоху стрімкого розвитку інформаційних технологій суспільство пред'являє до майбутніх фахівців вимогу мати навички та вміння, необхідні для самостійного набуття знань та застосування їх на практиці, для ефективного збору та аналізу фактів, виконання узагальнень та аргументованих висновків. Для вирішення цих питань та досягнення успіху необхідно бути комунікабельними, мислити критично і творчо, знаходячи шляхи вирішення проблем з використанням сучасних інформаційних технологій.

Розвиток зазначених вище вмінь та пізнавальних навичок студентів відбувається за рахунок технологій активного е-навчання. Тому питання вибору електронних засобів навчання задля досягнення конкретних цілей, які стоять перед студентами та викладачами іноземної мови, сьогодні є надзвичайно актуальним.

Мета статті. Розглянути шляхи використання основних digital-методик у вивченні іноземних мов, виокремити проблеми їх впровадження та перспективи розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сьогодні основним показником у виборі засобів навчання є досягнення підсумкових рівнів володіння іноземними мовами, розроблених Радою Європи, які представляють ефективну загальноєвропейську систему інформаційного обміну. Навчальна діяльність із вивчення мови має стати захоплюючим, осмисленим заняттям та справжньою мовною творчістю (Digital Competences Framework; Horizon Report, 2017).

Аналіз останніх досліджень у галузі новацій у е-навчанні іноземних мов показав, що одним із актуальних напрямів є впровадження в освітній процес сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема, пов'язаних з мобільним навчанням, які забезпечують оптимізацію навчання, його доступність та ефективність, інтеграцію студентів в інформаційне суспільство. Це виявляється, зокрема, у поступовому впровадженні в процес навчання додатків для мобільних телефонів на базі різних платформ: Android, iOS тощо. у рамках концепції електронного навчання (e-Learning – Electronic learning) нового напрямку – мобільного навчання іноземної мови (M-Learning – Mobile learning). Багато вчених та педагогів упевнені, що майбутнє навчання з підтримкою інформаційно-комп'ютерних технологій пов'язане саме з поширенням мобільних засобів зв'язку, появою великої кількості навчальних додатків та програм, нових технологій, які розширюють можливості та якість освіти (MOTILL – Mobile technologies in lifelong learning; UNESCO).

Теорія та практика використання мобільних пристроїв та мобільних освітніх ресурсів активно обговорюється на наукових конференціях та форумах. З 2002 року в Європі та США щорічно проводиться низка конференцій та семінарів, на яких обговорюється використання мобільних освітніх технологій або ресурсів. З 2002 року проводиться Міжнародна конференція «MLearnCon» з проблем інтеграції мобільних технологій у навчання, створення та використання навчального мобільного контенту (Huang & Sun, 2010). Міжнародна конференція з мобільного навчання «The International Conference of Mobile Learning» (з 2005 року) є майданчиком для обговорення результатів досліджень у галузі мобільного навчання та досягнень у цій галузі (International Conference on Mobile Learning).

Загалом сьогодні більшість дослідників доходять висновку, що унікальність мобільного навчання порівняно з традиційними методами навчання полягає в наявності доступу до навчального матеріалу завжди, у будь-який зручний час.

Виклад основного матеріалу. У нашу добу глобальна комп'ютеризація охопила всі сфери діяльності, у тому числі науку та освіту. Розвиток Інтернету та поява безлічі комп'ютерних програм, що спрощують процес навчання, значною мірою змінили вивчення іноземних мов, прискоривши та полегшивши, зокрема, роботу з автентичними джерелами.

Комп'ютерні навчальні програми мають низку переваг перед традиційними методами навчання, будучи насамперед засобами прямої аудіовізуальної інтерактивної взаємодії. Застосування їх на заняттях спільно з традиційними методами навчання дає змогу тренувати різні види мовної діяльності, усвідомити природу мовних явищ, формувати лінгвістичні здібності, створювати комунікативні ситуації, автоматизувати мовні та мовленнєві навички, забезпечити реалізацію індивідуального підходу та інтенсифікацію самостійної роботи студента, а також його активності, мотивації та якості засвоєння знань.

Digital-методики, зокрема з використанням комп'ютерних комунікаційних технологій, надають можливість по-новому реалізовувати методи, що активізують творчу активність студентів. Наприклад, вони можуть брати участь у віртуальних дискусіях на різних освітніх сайтах та тематичних форумах, виконувати спільні творчі проекти разом зі студентами різних навчальних закладів (Kosharna, 2020).

Таким чином, використання сучасних digital-методик у рамках сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі може розглядатись як одна з активних форм індивідуалізації навчання. Суттєві властивості нових технологій, такі як: інтерактивність, полімодальність, мультимедійність, візуалізація змісту, відіграють важливу роль у навчанні. Так, комп'ютерна візуалізація освітнього контенту, особливо в ігровій, інтерактивній формі розвиває когнітивні стилі мислення, креативність та розумову активність студентів, а також позитивно впливає на їх психологічний та емоційний стан (Orpanasenko, 2016).

Отже, застосування digital-методик вносить пізнавальну новизну в процес навчання та створює мотивацію для продуктивного самопізнання та самовдосконалення, а також робить заняття привабливим та по-справжньому сучасним; відбувається індивідуалізація навчання, полегшується підбиття підсумків та контроль, які відбуваються своєчасно та прозоро. Коли викладачі, розмірковують про застосування цифрових технологій у навчальних цілях, вони найчастіше фокусуються на питанні: «Які комп'ютерні про-

грами необхідно використовувати для досягнення найкращого результату?».

Необхідно зазначити, якщо ми хочемо, щоб навчання було найефективнішим, то маємо змінити порядок розгляду даних питань на зворотний і розпочати планування використання технологій з постановки мети, до досягнення якої ми прагнемо, тобто з питання «Навіщо?». Під час розгляду питання «Що використовувати?», ми неминуче зіткнемося з величезною кількістю доступних цифрових ресурсів, кожен з яких має велику кількість поціновувачів, які віддають перевагу саме йому, як найбільш ефективному або революційному.

Існує безліч цифрових ресурсів, як он-лайн, так і тих, які вимагають установки на пристрій, що реалізують процеси створення нового або дослідження вже існуючого. Дані ресурси також можуть бути представлені у вигляді різних навчальних курсів (MOOCs, I-tunes Courses), інструментів (Google Docs, Camtasia, Explain Everything), енциклопедій та інших академічних джерел (Google Search, Wikipedia, автономних словників, Microsoft Office) та допомагати проводити дослідження на різних етапах: збір інформації, синтез, подальший процес вивчення та робота з результатами дослідження, а також процес створення, починаючи з об'єднання у творчі групи, планування та закінчуючи аналізом проведеної роботи.

Зважаючи на зазначене вище, розглянемо основні причини використання digital-методик та зазначимо проблеми їх упровадження. Основна складність у виборі цифрових технологій – це, насамперед, питання: Що використовувати в процесі навчання? Вибір і розгляд усіх цих додатків полягає в тому, що ми часто не усвідомлюємо складнощів, які виникають під час безпосереднього використання обраних ресурсів через недостатню поінформованість про те, як їх правильно застосовувати. Викладачу може не вистачити часу або бажання попередньо вивчити всі можливості та правила використання обраних ресурсів.

Для того, щоб найефективніше використовувати програми та додатки, ми повинні насамперед поставити запитання: «Навіщо? Яка основна мета використання комп'ютерних технологій у процесі навчання?».

Причини вирішення застосування digital-методик можуть бути різними:

1. Поліпшення розуміння досліджуваного матеріалу.
2. Заохочення студентів використовувати освітні ресурси за межами аудиторії.
3. Підвищення рівня ефективності роботи викладача.

4. Розвиток навичок самостійної роботи у студентів.

5. Удосконалення рівня роботи з комп'ютерними технологіями.

6. Підвищення мотивації до навчання у студентів.

Наприклад, якщо хочемо поліпшити розуміння студентами досліджуваного матеріалу чи окремої розмовної теми, ми маємо під час планування розглянути ті ресурси, які сприятимуть усвідомленню цього матеріалу. Для цього необхідно розглянути цю проблему під різними кутами.

Наразі Інтернет та різні ресурси он-лайн пропонують викладачам та студентам великий доступ до думки експертів з багатьох питань. Оскільки викладач не завжди може бути повністю обізнаним у кожній сфері, під час вивчення певної теми необхідно ознайомитися з думкою експерта, який має більш повне і сучасне бачення предмета дослідження.

Щоб ознайомитися з думкою експертів, підходять такі ресурси Інтернету, як youtube.com та ted.com із платформою ed.ted.com, що дає змогу на основі запропонованого відео створити та реалізувати свій план заняття. Викладач може розбити відео на тематичні фрагменти та опрацювати обговорення побаченого на занятті.

Використання ресурсів Інтернету в навчанні іноземних мов надає можливість створювати умови для розвитку всіх необхідних та відповідних реалій сучасності компетенцій у студентів. На практиці digital-методи спільного ознайомлення з сучасними ідеями і тенденціями та їх подальше обговорення, широко застосовуються викладачами та мають велику мотиваційну силу при навчанні іноземних мов.

Водночас, наявність власного комп'ютера та цифрових пристроїв із доступом до Інтернету практично в кожного студента істотно полегшує завдання викладача із залучення студентів у процес навчання іноземної мови за допомогою Інтернету (Sitalo, 2012).

На наш погляд, потрібно підкреслити, що іншомовна освіта стає одним із базових компонентів підготовки спеціаліста. У зв'язку з цим значно зростає роль іноземної мови в підготовці фахівців у закладах вищої освіти, в яких курс іноземної мови має комунікативно-прагматичний та професійно-орієнтований характер. Сьогодні перед вищою школою стоїть завдання не лише модернізації змісту навчальних курсів, а й запровадження нових технологій формування іншомовної комунікативної компетенції майбутніх спеціалістів, зокрема мобільних.

Мобільне навчання сьогодні – це новий напрям освіти, що розвивається, його відмінною рисою є створення нового навчального середовища. Завдяки поширеності мобільних технологій та постійному зростанню функціональності мобільних пристроїв, експерти ЮНЕСКО в галузі освіти пропонують використовувати їх потенціал для підвищення якості та доступності освіти, а також побудови індивідуальної траєкторії навчання (UNESCO).

Існує ціла низка великих зарубіжних проєктів, спрямованих на створення нового віртуального середовища навчання з використанням мобільних технологій. У Європі та США існують періодичні видання, присвячені проблемам мобільного навчання, зокрема, *International Journal of Mobile and Blended Learning* (з 2009 року) та *International Journal of Mobile Learning and Organisation* (з 2007 року).

Таким чином, принциповою відмінністю мобільного навчання є два моменти:

1. Неформальний характер навчання, у якому зростає частка самостійної роботи студентів, по суті, керованого чи контрольованого самонавчання.

2. Постійний процес навчання, стирання кордонів між навчальними заняттями та позааудиторним часом, роботою в аудиторії та за її межами.

Мобільні пристрої успішно використовуються щодо різних навчальних дисциплін, і іноземна мова – не виняток. Доцільність використання мобільних додатків у процесі вивчення іноземної мови не викликає сумнівів, з огляду хоча б на той факт, що сучасне покоління студентів, насамперед підлітки та молоді люди, сприймає мобільні пристрої з їхнім привабливим інтерфейсом, інтерактивністю, націленістю на потреби користувача як складову частину свого життя (Oranashenko, 2016).

Сьогодні для користувачів мобільних пристроїв є величезна кількість програм з вивчення іноземних мов, насамперед англійської. На наш погляд, навчання використанню програм для мобільних електронних пристроїв на даний момент є особливо актуальним. Теперішні студенти, незважаючи на певну освіченість у сфері цифрових технологій, як нам здається, недостатньо орієнтуються у сфері пропонованих послуг е-навчання. Завдання викладача – допомогти студентам вибрати необхідні та відповідні продукти, які можуть максимально сприяти вивченню мови, тим самим індивідуалізувати процес навчання.

Натепер існують мобільні програми та програми, орієнтовані на різні аспекти викладання іноземної мови. На ринку мобільних додатків із вивчення іноземних мов представлено велику

кількість цікавих для викладачів та студентів продуктів, їх можна поділити на такі основні групи:

1. Мобільні додатки, спрямовані переважно на вдосконалення певного мовного вміння.

2. Мобільні програми, розроблені для розвитку мовних навичок, наприклад, лексичних або граматичних.

3. Універсальні мобільні програми, призначені для комплексного розвитку іншомовної комунікативної компетенції.

Цей поділ дуже умовний, оскільки більшість додатків не обмежена рамками роботи над одним із видів мовної діяльності або конкретною навичкою. Так, наприклад, додатки, у яких навчання аудіювання є домінуючою метою, так чи інакше, поєднують у собі сприйняття усного мовлення на слух із навчанням читання, говоріння, розвитком лексичних навичок. З точки зору практичного застосування в процесі навчання іноземної мови спеціалізовані мобільні програми зацікавили нас як засіб оптимізації та інтенсифікації навчального процесу, а також ресурсна база для розробки навчальних матеріалів.

На наш погляд, практичне застосування мобільних додатків несе величезний потенціал, але водночас інтеграція роботи з додатками в структуру практичного заняття є дещо проблематичною і може використовуватися досить обмежено.

Тим часом, упровадження інтерактивних технологій у процесі навчання з метою організації та інтенсифікації самостійної роботи студентів (переважно позааудиторної) є дуже перспективним напрямом. Так, мобільні програми можуть досить ефективно використовуватися для розвитку вміння аудіювання, тому що сучасні мобільні пристрої пропонують багаті технічні можливості перегляду відеороликів, прослуховування аудіофрагментів, запису мовних фрагментів та відеороликів. Розробники представляють програми для тих, хто хоче вдосконалити навички вимови, розпізнавання звуків на слух, співвідношення звукового та зорового способу слова. Із найбільш вдалих продуктів можна назвати *Sounds Right* (British Council), *Youglish* (рис. 1), а також програму *Sounds: Pronunciation App* (Macmillan Education).

Дані програми включають інтерактивні фонетичні таблиці для британського та американського варіантів англійської мови, вправи, ігрові завдання, тести. З точки зору розвитку умінь сприйняття та розуміння мови на слух надзвичайно цінними є програми BBC, використовуючи які учні можуть отримати доступ до автентичних аудіо-, відео- та текстових матеріалів, наприклад, *Learning English for BBC*, *Minute British English*.

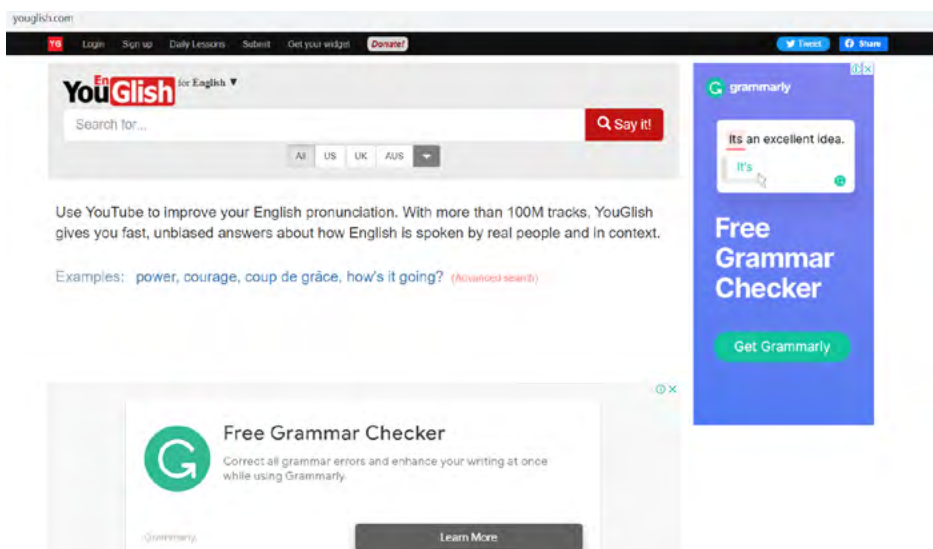

Рис. 1. Головна сторінка сайту

Джерело: <https://youglish.com/>

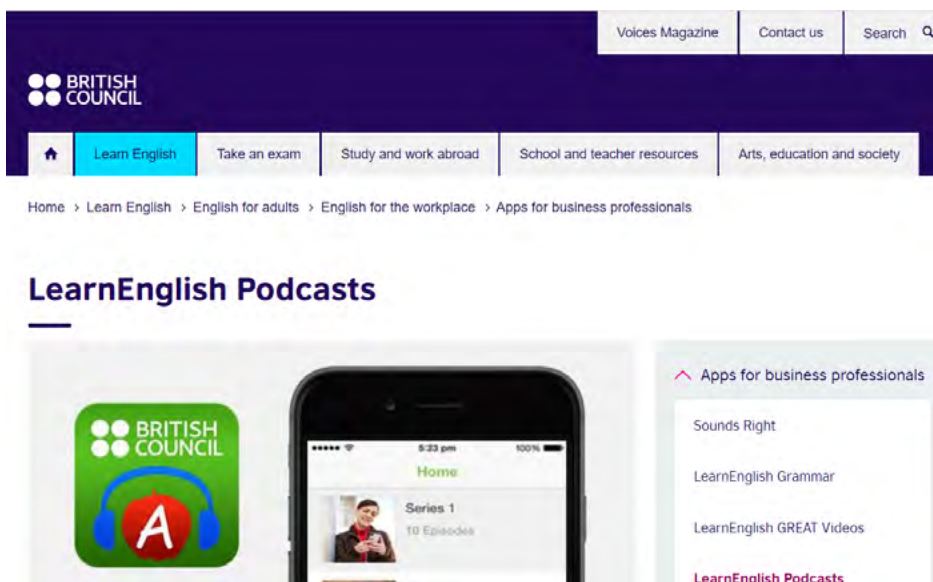

Рис. 2. Сторінка підкастів

Джерело: <https://www.britishcouncil.org/english/business/apps/learnenglish-podcasts>

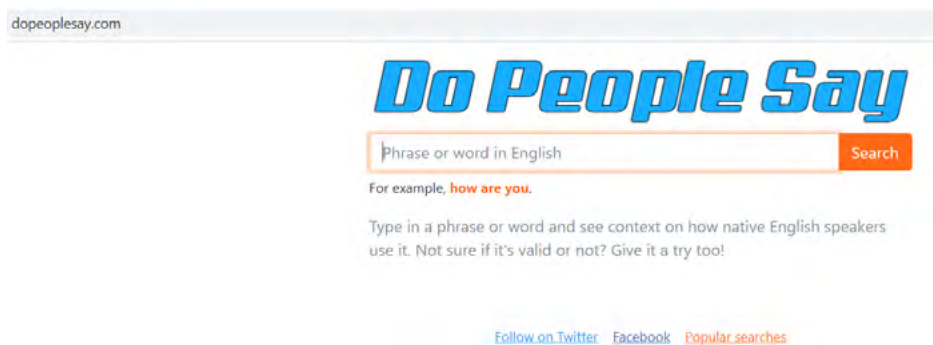

Рис. 3. Головна сторінка сайту

Джерело: <https://dopeoplesay.com/>

Вони можуть використовуватися і для розвитку інших лінгвістичних та лінгвокультурних компетенцій, оскільки включають спеціалізовані секції, присвячені вивченню лексики, граматики, розвитку комунікативних та мовленнєвих навичок.

У безкоштовних програмах, розроблених у рамках навчальних програм Британської Ради – Learn English Audio & Video (рис. 2), Learn English Great Videos, Learn English Elementary Podcasts – представлені найкращі підкасти та відеоматеріали, призначені для вивчення англійської мови. Програми мають низку додаткових функціональних можливостей, таких як інтерактивні тексти аудіозаписів, інтерактивні глосарії ключових слів, вправи на розуміння кожної частини інформаційного матеріалу. Вони представлені матеріалами різного рівня складності, дають змогу поліпшити навички сприйняття мови на слух і навіть поповнити словниковий запас.

Мобільні додатки Two Minute English, Real English, побудовані на навчанні сприйняття мови на слух, також становлять значний інтерес для викладачів англійської мови та студентів, оскільки містять величезну кількість ресурсів та завдань для роботи над цим дуже затребуваним і часто недостатньо розвиненим у студентів мовним умінням (Microsoft research program, 2010).

Загалом, усі згадані додатки мають високий мотиваційний потенціал через велику різноманітність тем і форм, тому можуть бути використані для самостійної роботи студентів. Далі ми розглянемо низку додатків, призначених для формування та розвитку граматичних навичок, які можна використовувати як для аудиторної роботи, так і самостійної роботи студентів.

Серед мобільних додатків, призначених для роботи над розвитком граматичних навичок, слід передусім назвати програму Learn English Grammar (British Council). У ній представлені граматичні вправи чотирьох рівнів. У тренувальних завданнях використовується 10 видів вправ, наприклад, заповнення перепусток, множинний вибір, зіставлення питань та відповідей.

Варто зазначити, що програма Learn English Grammar перебуває на першому місці в категорії «Освіта» iTunes у 9 країнах світу, а також входить до десятки кращих більш ніж у 40 країнах. Ще одна програма Британської ради Johnny Grammar's Word Challenge – це вікторина для тих, хто вивчає англійську мову, яка допоможе перевірити не тільки загальний рівень володіння граматиною, але також правописи та лексики, що вживається в побутовій англійській мові. Тести поділені на категорії (Words, Grammar, Spelling) у межах

трьох рівнів складності. Безкоштовний додаток до курсу MyGrammarLab видавництва Pearson містить мобільні інтерактивні вправи різних рівнів. Додаток дає користувачеві можливість вибирати цікаві для його теми і питання й створювати власні добірки вправ і тестів. Цей курс підходить як для самостійної підготовки, так і для використання у групових заняттях з курсу англійської мови.

Ще однією зручною програмою, призначеною для перевірки знань граматики англійської мови, є English Grammar Test. У додатку представлено 60 тестів, кожен із яких присвячений окремій граматичній темі. Після виконання тесту в додатку наводиться список правильних та неправильних відповідей, а також пропонується просте та зрозуміле пояснення помилок.

Далі ми хотіли б зупинитися на додатках, які розроблені з метою розвитку лексичних навичок та розширення словникового запасу студентів. Багато з цих електронних програм призначені для самостійного вивчення іноземних мов і побудовані на ігровій основі.

Додаток MyWordBook, доступний на сайті Британської ради, виконаний у вигляді інтерактивної записної книжки для тих, хто вивчає англійську мову. Лексика в додатку представлена як набір інтерактивних флеш-карт, організованих як у довільному порядку, так і у вигляді тематичних груп, розподілених за рівнями складності. Кожна флеш-карта має дефініцію та приклад вживання зі словника Cambridge University Press, перекладом, полями для нотаток, аудіоприкладом, зображенням. Рубрика «Practice» містить п'ять видів завдань, після виконання яких користувач може перемістити слово до списку вивченої лексики.

Серед інших популярних серед користувачів додатків, призначених для роботи над розширенням словникового запасу, можна назвати для англійської мови: Do People Say (рис. 3); Words; Easy ten; Memrise. Ці програми відрізняють індивідуалізований підхід до потреб користувача, зокрема, в них включені такі функції, як можливість створювати індивідуальні списки слів, озвучені слова та контексти вживання, індивідуальний графік навчання, різні види тренувальних завдань, інтерактивні та ігрові компоненти (наприклад, статистика успіхів користувача, картки для повторення пройденого матеріалу, бальна система заохочення). Розділи для розвитку лексичних навичок входять також і до Johnny Grammar's Word Challenge, Learning English for BBC та інших.

На наш погляд, багато додатків для поповнення словникового запасу можуть використовуватися насамперед для самостійної роботи студентів,

для активізації та розвитку лексичних навичок, для самоперевірки. Проте необхідно зазначити, що далеко не всі програми мають якісне мовне наповнення, різноманітні види завдань і не повною мірою використовують технічні можливості, якими наділені сучасні мобільні пристрої.

Проведений огляд дає змогу зробити висновок, що натеper розроблена значна кількість мобільних додатків та програм для вивчення іноземної мови, спрямованих як на формування різних навичок та умінь, так і на розвиток різних видів мовної діяльності. Досить широкий спектр та різноманітність існуючих мобільних навчальних ресурсів дають змогу вибирати програми відповідно до індивідуальних потреб, інтересів та рівня мовної підготовки студентів. Практично всі мобільні програми, описані вище, можуть досить ефективно використовуватися для самостійної роботи.

На наш погляд, практичне застосування мобільних додатків несе величезний потенціал у підвищенні ефективності процесу вивчення іноземних мов і здатне значно вдосконалити процес іншомовної підготовки студентів, відкрити його нові сторони та перетворити із серйозного трудомісткого процесу на захоплююче заняття.

Практика показує, що вони мають чимало переваг перед традиційними методами навчання: інтенсифікація самостійної діяльності, індивідуалізація навчання, підвищення пізнавальної активності та мотивації вчення. Водночас використання мобільних технологій у процесі навчання сприяє не тільки збагаченню освітнього процесу, але й придбанню студентами навичок і умінь, формування та розвиток яких на основі традиційних засобів навчання вважається досить трудомістким. Отже, застосування мобільних технологій в освітньому процесі сприяє вдосконаленню процесу формування іншомовних умінь та навичок студентів, забезпечує ефективну самостійну роботу, підвищує мотивацію та пізнавальну активність студентів, інтерес до предмету, допомагає інтенсифікувати та індивідуалізувати навчання.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок. Таким чином, згодом відбуватимуться поступові зміни, особливо у сфері організації занять і розробки навчальних засобів, які можна використовувати як для групового, так й індивідуального навчання, як в аудиторії, так і віддалено за допомогою Інтернету.

Використання цифрових інструментів змінить (і зрештою полегшить) організацію викладання та навчання. Цифрові системи управління адміністративними процесами в закладах вищої освіти, програмне забезпечення для організації та проведення

іспитів, платформи, що надають методичні та навчальні матеріали та підтримують навчальні процеси, у майбутньому отримають більше поширення.

Це дасть змогу спростити збір даних про те, як студенти вивчають іноземну мову, а також аналіз методик, які використовує викладач. Майбутні дослідження на тему викладання та вивчення іноземних мов зможуть спиратися на ці масиви даних. Зібрані відомості зможуть використовуватися для створення адаптивних навчальних матеріалів, які спростять, перш за все, індивідуальне навчання.

Доступ викладачів та студентів до матеріалів і можливостей віртуального спілкування, ймовірно, ще більш спроститься, кількість безкоштовних методичних та навчальних матеріалів, а також мобільних додатків продовжить стрімко зростати.

Роль викладача змінюється, але в жодному разі не стає зайвою, оскільки студенти все частіше використовують нові технічні можливості для спілкування з носіями мови, а також матеріали та вправи з Інтернету. Навпаки, за таких умов підтримка та консультації викладача стають незамінними, тому що тільки він може направити студента в самостійному навчанні, навчити коректно використати вищезгадані можливості та надати допомогу у питаннях змісту та форми.

Для вивчення іноземних мов більше не потрібна фізична присутність в аудиторії. Крім того, навчання має безліч форм взаємодії. Водночас фізична присутність та робота викладача й студентів – це лише одна з можливих форм занять, а віддалена робота он-лайн – інша. Різні види взаємодії необхідно застосовувати залежно від цілей викладання та навчання. Можливо, більш продуктивним виявиться саме змішаний тип навчання, за якого різноманітні методичні підходи та дидактичні рішення пов'язані один з одним на різних рівнях вивчення іноземної мови та визначають форму її викладання.

Сучасні цифрові технології здатні підсилити будь-які підходи та методи навчання іноземних мов. Тому цифровізацію можна з однаковим успіхом використовувати як для створення нових, так і для вдосконалення наявних методичних підходів.

Отже, основними питаннями у виборі викладачем digital-методик є такі: що застосовувати, як застосовувати та, найголовніше, навіщо застосовувати той чи інший ресурс. Необхідно, перш за все, визначитися з основними цілями самого заняття, а відтак і застосуванням комп'ютерних інновацій. Потім необхідно вже ставити питання, який ресурс задіяти для найбільш ефективного досягнення поставлених цілей і завдань, і, наре-

шті, як функціонує обраний засіб навчання. Детальне усвідомлення вищезазначених питань може значно збільшити залученість студентів до освітнього процесу та розвиток у них навичок та умінь, необхідних для успішної реалізації майбутньої професійної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кошарна Н. В. Інноваційні методи в мовних дисциплінах під час профільного навчання. *International Journal of Higher Education*. 2020. С. 230–242.
2. Опанасенко Ю. М. Покоління Z: нові виклики для освіти. *Нова грамотність у цифровому столітті* : матеріали обласної наук.-практ. інтернет-конференції. Черкаси : ЧОПОПП, 2016. С. 51–54.
3. Рамка цифрових компетентностей для громадян України (DigCompUAforCitizens). URL: <https://www.ist.knu.ua/wpcontent/uploads/2020/07/DigComp-Framework-UA-for-Citizens.pdf> (дата звернення: 15.12.2021).
4. Сітало О. О. Ресурси Інтернету для вивчення англійської мови. *Англійська мова та література*. 2012. № 1. С. 15–18.
5. Huang C., Sun P. Using mobile technologies to support mobile multimedia English listening exercises in daily life. *The International Conference on Computer and Network Technologies in Education*. 2010. URL: <http://cnte2010.cs.nhcue.edu.tw/> (date of application: 15.12.2021).
6. Horizon Report (2017). URL: [https://library.educause.edu/search/?publicationandcollection_search=New%20Media%20Consortium%20\(NMC\)](https://library.educause.edu/search/?publicationandcollection_search=New%20Media%20Consortium%20(NMC)) (date of application: 14.12.2021).
7. International Conference on Mobile Learning. URL: <http://www.wikicfp.com/cfp/servlet/event.showcfp?eventid=94574©ownerid=118738> (date of application: 13.12.2021).
8. Microsoft research program. (2010). URL: <http://research.microsoft.com/en-us/collaboration/papers/berkeley.pdf> (date of application: 15.12.2021).
9. MOTILL – Mobile technologies in lifelong learning : recommendations. URL: https://www.academia.edu/48828295/MOTILL_Mobile_Technologies_in_Lifelong_Learning_Best_Practices (date of application: 15.12.2021).
10. UNESCO Policy Guidelines for Mobile Learning. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000219641> (date of application: 15.12.2021).

REFERENCES

1. Kosharna N. V. Innovatsiini metody v movnykh dystsyplinakh pid chas profilnoho navchannia [Innovative methods in language disciplines during specialized training]. *International Journal of Higher Education*, 2020, pp. 230–242 [in Ukrainian].
2. Opanasenko Yu. M. Pokolinnia Z: novi vyklyky dlia osvity [Generation Z: new challenges for education]. *Nova hramotnist u tsyfrovomu stolitti: materialy oblasnoi nauk.-prakt. internet-konferentsii*. Cherkasy : ChOIPOPP, 2016, pp. 51–54 [in Ukrainian].
3. Ramka tsyfrovyykh kompetentnosti dlia hromadian Ukrainy (DigCompUAforCitizens) [Digital Competences Framework for Citizens of Ukraine]. Reteved from: <https://www.ist.knu.ua/wpcontent/uploads/2020/07/DigComp-Framework-UA-for-Citizens.pdf> [in Ukrainian].
4. Sitalo O. O. Resursy Internetu dlia vyvchennia anhliiskoi movy [Internet resources for learning English]. *Anhliiska mova ta literature*, 2012, № 1, pp. 15–18 [in Ukrainian].
5. Huang C., Sun P. Using mobile technologies to support mobile multimedia English listening exercises in daily life. *The International Conference on Computer and Network Technologies in Education*, 2010. Reteved from: <http://cnte2010.cs.nhcue.edu.tw/>
6. Horizon Report (2017). Reteved from: [https://library.educause.edu/search/?publicationandcollection_search=New%20Media%20Consortium%20\(NMC\)](https://library.educause.edu/search/?publicationandcollection_search=New%20Media%20Consortium%20(NMC))
7. International Conference on Mobile Learning. Reteved from: <http://www.wikicfp.com/cfp/servlet/event.showcfp?eventid=94574©ownerid=118738>
8. Microsoft research program. (2010). Reteved from: <http://research.microsoft.com/en-us/collaboration/papers/berkeley.pdf>
9. MOTILL – Mobile technologies in lifelong learning : recommendations. Reteved from: https://www.academia.edu/48828295/MOTILL_Mobile_Technologies_in_Lifelong_Learning_Best_Practices
10. UNESCO Policy Guidelines for Mobile Learning. Reteved from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000219641>